

POSTANOWIENIE

4 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 4 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa B.K.

przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej B.K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z 24 listopada 2022 r., I ACa 264/22,

1. **odrzuca skargę kasacyjną w części, tj. co do pkt I ppkt 3 i pkt III zaskarżonego wyroku;**
2. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie;**
3. **zasądza od B.K. na rzecz Towarzystwa Ubezpieczeń spółki akcyjnej w W. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego – wraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po upływie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia powódce do dnia zapłaty;**
4. **przyznaje adw. M.K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych), w tym należny podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powódki B.K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 24 listopada 2022 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy podnieść, że skargą kasacyjną został objęty cały zaskarżony wyrok, a więc również jego pkt I ppkt 3 i pkt III, w których Sąd Apelacyjny przyznał pełnomocnikowi z urzędu od Skarbu Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej. Oznacza to, że w tej części skarga kasacyjna powódki podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna, na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c., gdyż nie przysługuje ona od tego rodzaju rozstrzygnięć.

Inną kwestią są rozstrzygnięcia o kosztach procesu za obie instancje, stanowiące rozstrzygnięcia akcesoryjne w stosunku do rozstrzygnięcia co do żądania głównego, uzależnione od niego.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; z 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub

oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładni budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. np. postanowienia SN: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08). Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. np. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08).

Nie może stanowić przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie przekonanie skarżącego o „istotności” czy „ważności” problemu, który pojawia się na tle konkretnego rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, ani nie może sprowadzać się jedynie do polemiki ze stanowiskiem co do wykładni prawa przyjętym przez ten sąd. Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności, zawierającej szczegółowe omówienie na czym polegają wątpliwości interpretacyjne (zob. postanowienia SN: z 30 maja 2005 r., I PK 23/05; z 19 października 2006 r., IV CSK 246/06; z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08; z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 15 kwietnia 2021 r. IV CSK 34/21).

Powódka podniosła potrzebę wykładni art. 815 § 1 i 3 k.c. Niemniej jednak wykładnia tych przepisów nie budzi wątpliwości. Zgodnie ze stanowiskiem reprezentowanym przez Sąd Najwyższy sankcja przewidziana w art. 815 § 3 k.c. ma zastosowanie w każdym przypadku udzielenia przez ubezpieczającego na zapytanie ubezpieczyciela nieprawdziwej informacji co do okoliczności istotnej dla oceny prawdopodobieństwa wystąpienia wypadku objętego umową ubezpieczenia (zob. wyroki SN: z 28 marca 2000 r., II CKN 895/98; z 20 maja 2004 r., II CK 328/03). Sąd Najwyższy stoi także na stanowisku, że może dojść do zwolnienia ubezpieczyciela od odpowiedzialności na podstawie art. 815 § 3 k.c., gdy ubezpieczający świadomie podaje niezgodne z prawdą okoliczności, które były mu znane (wyrok SN z 5 grudnia 2000 r., IV CKN 182/00).

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje także, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia

2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1093 ze zm.) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecnictwa i rozstrzyganie zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzyganie skarg kasacyjnych.

Jeżeli strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14). Oceniając wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłankę oczywistej zasadności skargi, nie da się nie dostrzec, że ma ona charakter wyjątkowy. W konsekwencji w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi powinna dać się stwierdzić na pierwszy rzut oka bez zbytniego wgłębiania się w sprawę (zob. np. postanowienie SN z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 i przywołane tam orzecznictwo). Skarżący, przedstawiając – jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej „oczywiste naruszenie prawa” – powinien zatem wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (zob. postanowienia SN: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20).

Skarżąca nie przedstawiła żadnego wywodu na poparcie swoich twierdzeń o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, a w skardze zawarto jedynie polemikę z ustaleniami poczynionymi przez Sądy obu instancji. Jest to istotne, gdyż zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące

ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest bowiem związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 *in fine* k.p.c.). W ramach kontroli kasacyjnej Sąd Najwyższy nie kontroluje samej oceny dowodów, a jedynie jej legalność. Sąd Najwyższy nie jest natomiast uprawniony do ponownego przeprowadzenia postępowania dowodowego, w tym oceny lub dopuszczenia kolejnych wniosków z opinii biegłych sądowych. Podkreślić przy tym należy, że pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów (zob. np. postanowienie SN z 9 sierpnia 2018 r., II PK 213/17).

Pod pozorem zarzutów naruszenia prawa materialnego skarżąca kwestionowała tak naprawdę ustalenia faktyczne, które były wiążące dla Sądu Najwyższego, jak i ocenę materiału dowodowego. I chociaż nie został powołany art. 233 § 1 k.p.c., co byłoby oczywiście niedopuszczalne i niezasadne, to tak naprawdę skarżącej chodziło o ten przepis. Świadczą o tym chociażby wywody zawarte na s. 6 i 12 skargi kasacyjnej („Wbrew ustaleniom Sądu II instancji sprzecznym z materiałem dowodowym E.K. nie miał możliwości...”, czy „Sąd wydając zaskarżony wyrok oparł się również o opinię biegłego lekarza, z której jednak nie wynika...”).

Jak wskazał Sąd Apelacyjny, E.K. podpisał oświadczenie, że w ciągu ostatnich 24 miesięcy nie był leczony z określonych chorób, pomimo że w tym czasie odbył 18 wizyt u lekarza POZ w celu zaordynowania leków, które ze względu na rozpoznane u niego określonego schorzenia powinien zażywać w celu utrzymania stabilnego stanu zdrowia. Schorzenia, z powodu których leczył się E.K., objęte były wykazem Deklaracji zgody. Śmierć E.K. nastąpiła na skutek rozpoznanych schorzeń, z powodu których pacjent był leczony od 2012 r., w czasie krótszym niż 3 lata od zawarcia umowy ubezpieczenia.

Lektura motywów zaskarżonego orzeczenia pozwala zatem stwierdzić, że Sąd Apelacyjny prawidłowo zastosował wykładnię zaskarżonych przepisów. Mąż skarżącej, udzielając negatywnej odpowiedzi na pytania odnośnie do kwestii zdrowotnych, podał informację niezgodną z rzeczywistym stanem rzeczy, skoro jego dolegliwości skutkowały postawieniem przez lekarza prowadzącego określonej

diagnozy, która była znana małżonkowi skarżącej, oraz był on wielokrotnie poddawany badaniom w kierunku chorób wskazanych w oświadczeniu. Powyższe powinno zostać ujawnione i znaleźć odzwierciedlenie w oświadczeniu. Udzielenie zatem odpowiedzi negatywnej – w okolicznościach sprawy – musi zostać zakwalifikowane jako odpowiedź nieprawdziwa.

Podnoszone zaś twierdzenia, że skarżąca wraz z mężem działali w zaufaniu do pracownika banku i w związku z tym zaniechali lektury podpisywanych oświadczeń nie może skutkować dla skarżącej pozytywnymi skutkami prawnymi, bowiem czynili oni to na własną odpowiedzialność.

Analiza wniosku na tle podstaw skargi oraz motywów zaskarżonego orzeczenia nie prowadzi zatem do oceny, że wydając zaskarżone orzeczenie, Sąd Apelacyjny dopuścił się kardynalnych błędów, w stopniu przemawiającym za oczywistą zasadnością skargi.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 265 ze zm.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 ww. rozporządzenia, pomijając § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 68 ze zm.), przy uwzględnieniu wyroków Trybunału Konstytucyjnego: z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19, z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21, z 19 kwietnia 2023 r., SK 85/22, i z 20 kwietnia 2023 r., SK 53/22. Analiza statusu adwokatów i radców prawnych oraz ich

roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia, tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia.

[P.L.]

(r.g.)